KOMISJON

KOMISJONI SOOVITUS,

24. oktoober 2006,

tuumarajatiste sulgemiseks ning kasutatud kütuse ja radioaktiivsete jäätmete kõrvaldamiseks ette nähtud rahaliste vahendite haldamise kohta

(2006/851/Euratom)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 124,

ning arvestades järgmist:

(1) Asutamislepingu preambulis tõdetakse, et liikmesriigid üritavad luua vajalikud ohutustingimused, et vältida ohtu elanikkonna elule ja tervisele.

(2) Asutamislepingu artikli 2 lõikes b kutsutakse ühendust üles kehtestama ühtsed ohutusnormid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ning tagama, et neid rakendataks.

(3) Asutamislepingu III peatükis kehtestatakse ühenduse piires põhinormid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest.

(4) Nõukogu direktiiviga 96/29/Euratom [1] sätestatakse põhilised ohutusnormid töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest.

(5) Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiivis 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta [2] kutsutakse liikmesriike üles võtma "kõik vajalikud meetmed tagamaks, et enne loa andmist hinnatakse muu hulgas oma laadi, mahu või asukoha tõttu keskkonda oluliselt mõjutada võivaid projekte".

(6) Radioaktiivsete materjalide ioniseeriv kiirgus võib avaldada mõju ka pärast tuumarajatise kasutamisaja lõppu ja see mõju võib ulatuda üle riigipiiride.

(7) Euroopa ühenduste jaoks on esmatähtis töötajate ja kogu elanikkonna kaitsmine selliste ohtude eest. Tuumarajatise kasutamise ajal ja pärast seda tuleb nende riskide maandamiseks täita rangeid ohutusnõudeid.

(8) Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon rõhutavad, et "liikmesriigid peavad tagama, et rajatise sulgemiseks ja jäätmehoolduseks määratud piisavad rahalised vahendid, mis on nende järelevalve all, oleksid ette nähtud otstarbeks tegelikult kättesaadavad ning et neid hallataks läbipaistvalt, vältides seeläbi ausa konkurentsi takistamist energiaturul". [3]

(9) Komisjon on ka märkinud, et "on oluline tagada, et Euratomi asutamislepingu eesmärkide kohaselt tuumarajatiste sulgemiseks ja jäätmehoolduseks loodud fonde juhitaks läbipaistval viisil ning kasutataks üksnes nimetatud eesmärgil. Selleks kavatseb komisjon talle Euratomi lepinguga antud pädevuse alusel avaldada aastaaruande sulgemiseks ja jäätmehoolduseks suunatud fondide kasutamise kohta. Eelkõige jälgib ta, et ühenduse õiguse asjaomaseid sätteid rakendataks täies ulatuses". [4]

(10) Oma teatises Euroopa Parlamendile ja nõukogule [5] märkis komisjon suurema läbipaistvuse ja ühtlustamise vajadust nimetatud rahaliste vahendite haldamisel. Komisjon teatas ka oma kavatsusest esitada 2005. aastal oma soovitus.

---

[1] EÜT L 159, 29.6.1996, lk 1.
[2] EÜT L 175, 5.7.1985, lk 40. Direktiivi on viimati muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/35/EÜ (ELT L 156, 25.6.2003, lk 17).
[3] Institutsioonidevaheline avaldus, ELT L 176, 15.7.2003, lk 56.
[4] Komisjoni avaldus, ELT L 176, 15.7.2003, lk 56.
[5] KOM(2004) 719, Aruanne tuumaelektrijaamade demonteerimiseks mõeldud rahaliste vahendite kasutamise kohta, 26.10.2004.

(11) Inimeste tervist ja keskkonda võivad ohustada ka tuumarajatiste sulgemisega seotud toimingud, eriti kui kiirgusohu vältimiseks ei võeta vajalikke meetmeid õigeaegselt.

(12) Kõigi kõnealuste ohtude piiramiseks tuleb tagada tuumarajatiste ohutu sulgemine, sealhulgas radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud kütuse pikaajaline hooldus.

(13) Tuumarajatiste sulgemine, sealhulgas radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud kütuse pikaajaline hooldus, nõuab palju rahalisi vahendeid. Vahendite puudumine sel ajal, kui neid on vaja, võib rajatise kavakohase sulgemise seada ohtu. Piisavad rahalised vahendid peavad olema õigel ajal kättesaadavad, et tuumarajatise sulgemise saaks ohutusnõudeid täites lõpule viia.

(14) Vastavalt põhimõttele, et saastaja maksab, peaks käitaja juba tuumarajatise kasutamise ajal panema kõrvale piisavad rahalised vahendid, mida ta hiljem kasutab selle sulgemiseks.

(15) Ühinemisläbirääkimistel käsitleti selliste tuumaelektrijaamareaktorite varast sulgemist, mille ajakohastamist ei peetud majanduslikult tasuvaks. Komisjon on omal algatusel aidanud koguda rahalisi vahendeid ja toetab rahaliselt teatavatel tingimustel mitut tuumarajatiste sulgemise projekti uutes liikmesriikides.

(16) 18. juunil 2001 jõustunud kasutatud tuumakütuse ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise ohutust käsitleva ühiskonventsiooni artikkel 26 määrab kindlaks, et "kõik lepinguosalised võtavad vajalikke meetmeid, et tagada tuumarajatiste ohutu sulgemine. Sellised meetmed peavad muu hulgas tagama kvalifitseeritud töötajate ning piisavate rahaliste vahendite olemasolu". Konventsiooni artikli 22 punktis ii kutsutakse kõiki lepinguosalisi üles võtma vajalikud meetmed, et oleksid "piisavad rahalised vahendid kasutatud tuumakütuse ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise ohutuse tagamiseks nii tuumarajatiste kasutamise kui ka nende sulgemise ajal".

(17) Asutamislepingu artikli 2 punktis c kutsutakse ühendust üles soodustama investeerimist ja tagama tuumaenergeetika arenguks vajalike põhirajatiste püstitamine ühenduses. Tuumaenergeetika arengut ei saa vaadata lahus selliste investeeringute lõpetamisest või rajatiste sulgemisest. Asutamislepingu artiklis 41 nõutakse, et tuumaenergiaga seotud investeerimiskavad tuleb edastada komisjonile tutvumiseks. Nõukogu 2. detsembri 1999. aasta määrusega (Euratom) nr 2587/1999, milles määratletakse investeerimisprojektid, millest tuleb komisjonile teatada vastavalt Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklile 41, [1] on tuumarajatiste sulgemise tööd arvatud investeerimiskavade hulka, millest tuleb komisjonile teatada ja mida tuleb komisjoniga arutada. Järelikult peavad isikud ja ettevõtted [2] uue tuumarajatise ehitamise puhul teatama komisjonile, kuidas on korraldatud selle rajatise sulgemise rahastamine.

(18) Piisavate rahaliste vahendite olemasolu tagamiseks vajaduse korral on vaja mõistlikult ja ettenägelikult analüüsida, kui palju maksab tuumarajatise sulgemine ja kuidas seda rahastada. Meetod, millega määratakse sulgemiseks vajalikud summad, peab arvestama tehnoloogilisi külgi ja tuumaohutusest johtuvaid piiranguid.

(19) Tuumarajatise sulgemiseks vajalike vahendite õigeaegse kättesaamise seisukohalt on äärmiselt tähtis nende vahendite nõuetekohase välise järelevalvega läbipaistev haldamine; ühtlasi aitab see vältida ausa konkurentsi takistamist energiaturul. Selliseid eesmärke võib saavutada mitme vahendite haldamise võimaluse kaudu. Tuleb moodustada eriotstarbeline riigiasutus, et saada eksperdiarvamusi fondihalduse ja tuumarajatiste sulgemise kulude kohta.

(20) Käesoleva soovitusega ei looda erandeid riigiabi eeskirjadest. Selles kontekstis on riigi sekkumine seotud Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingus käsitletud küsimustega ja sellekohaselt tuleb seda sekkumist ka hinnata. Kuid selles osas, mis ei ole nimetatud asutamislepingu eesmärkide seisukohalt vajalik või läheb välja nende eesmärkide piiridest või kahjustab või võib kahjustada konkurentsi siseturul, tuleb seda hinnata Euroopa Ühenduse asutamislepingu alusel.

(21) Võimaliku väärkasutuse vältimiseks tuleks hoolikalt käsitleda rahaliste vahendite investeerimisviise. Investeeringud peaksid olema pikaajalised ja kindlad, kuid samal ajal peab vahendite tegelik väärtus olema kaitstud.

[1] EÜT L 315, 9.12.1999, lk 1.

[2] Isikud ja ettevõtted, kes on tegevad Euratomi asutamislepingu II lisas loetletud valdkondades.

(22) Tuumarajatiste sulgemiseks vajalike vahendite kogumisel peaks ohutuse tagamiseks arvestama teatavate rajatistega seotud spetsiifilisi asjaolusid.

(23) Kogemused näitavad, et teabe vahetamine riikide ekspertide vahel selle kohta, kuidas eri lähenemisviisi ja finantskorraldusega organiseerida tuumarajatise sulgemist ja jäätmehooldust, on suurepärane viis, mis aitab ühiselt vältida ohtusid. Komisjoni ja liikmesriikide vahelise koostöö tihendamiseks teatab komisjon oma kavatsusest asutada tuumarajatiste sulgemise rahastamise alane alaline töörühm. Rajatiste sulgemise rahastamisega tegelev rühm peaks komisjoni aitama käesoleva soovituse rakendamisel.

(24) Ilma et see piiraks üldist subsidiaarsuspõhimõtet, tuleks teha ettepanek tuumarajatiste sulgemisel kasutatavate mõistete mõningaseks ühtlustamiseks. Niisugust ühtlustamist peaks edendama rajatiste sulgemise rahastamisega tegelev rühm, kes peab käesoleva soovituse tegelikuks rakendamiseks ja eelkõige rajatiste sulgemise kulude arvutamise metoodika ühtlustamiseks soovituse ühises tõlgenduses kokku leppima.

(25) Asutamislepingu artikli 8 alusel moodustatud teadusuuringute ühiskeskus viib läbi tuumavaldkonna uurimisprogramme, mis võiksid käsitleda ka radioaktiivsusega seotud ohtusid pärast tuumarajatise kasutamisaja lõppu. Tuumarajatiste ohutuse tagamiseks peaks komisjon tagama, et keskus võtaks arvesse käesoleva dokumendi soovitusi. Komisjon peaks eriti kontrollima, et keskuse tuumarajatiste sulgemiseks oleksid piisavad rahalised vahendid. Neid ülesandeid võiksid kõige paremini täita tuuma- ja eelarveküsimustega tegelevad komisjoni talitused,

SOOVITAB JÄRGMIST:

1. JAGU

EESMÄRK

Asutamislepingu ohutuseesmärke silmas pidades esitatakse käesolevas soovituses meetmed, mis tagavad kavandatud ajaks piisavad rahalised vahendid kõigi tuumarajatise sulgemisega seotud tööde ning kasutatud tuumakütuse ja radioaktiivsete jäätmete hoolduse jaoks.

2. JAGU

MÕISTED

Käesolevas soovituses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *sulgemine:* tähendab kõiki töid, mis on seotud tuumarajatiste tehnilise sulgemisega (saastast puhastamine, demonteerimine ja lammutamine) ning jäätmehooldusega (radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumakütuse käitlemine ja kõrvaldamine), mille tagajärjel tuumarajatis vabastatakse kiirgusega seotud piirangutest;

b) *sulgemisfond:* tähendab iga liiki rahalisi vahendeid, mis on ette nähtud tuumarajatise sulgemise kulude katmiseks;

c) *sihtotstarbeline väline sulgemisfond:* on sulgemisfond, mida haldab eriotstarbeline asutus, kelle otsused ei sõltu fondi rahastajatest ega riigist;

d) *ettevõttesisene sulgemisfond:* on sulgemisfond, mida haldab käitaja;

e) *sulgemise erifond:* ettevõttesisene või -väline, eraldi määratletav sulgemisfond;

f) *käitaja:* on juriidiline isik, kes käitab tuumarajatist ja on peamine vastutaja tuumaohutuse eest;

g) *tuumarajatis:* on tsiviilrajatis koos maa, hoonete ja seadmetega, kus valmistatakse, töödeldakse, kasutatakse, käideldakse, ladustatakse või kõrvaldatakse radioaktiivseid materjale.

3. JAGU

TUUMARAJATISTE SULGEMINE

1. Pärast töö alalist lõpetamist tuleb iga tuumarajatis sulgeda ja tuumajäätmete hooldus nõuetekohaselt lahendada.

2. Sulgemisega seotud tööd ei tohi asjatult ohustada töötajate ega muu elanikkonna tervist ega turvalisust.

3. Tuumarajatise sulgemise korral tuleb täielikult kohaldada põhimõtet, et kõige eest maksab saastaja. Seega peaks käitaja peamiseks mureks olema piisavate rahaliste vahendite hankimine tuumarajatise töö alalise lõpetamise ajaks, et tagada selle ohutu sulgemine.

4. Olemasolevad rahalised vahendid peaksid katma kõik sulgemisega seotud tööde kulud, alates seadmete tehnilisest sulgemisest kuni jäätmehoolduseni.

4. JAGU

ASUTUSTE JA LÄBIVIIMISE KORRAGA SEOTUD ASPEKTID

5. Ilma et see piiraks asutamislepingu artikli 41 ja selle rakendamiseks kehtivate määruste kohaldamist, [1] peavad isikud ja ettevõtted asutamislepingu artiklis 41 ette nähtud korras teatama uue tuumarajatise ehitamisel, kuidas on kavandatud selle sulgemise rahastamine.

Vastavalt asutamislepingu artikli 44 nõuetele konsulteerib komisjon pakutud rahastamiskorra ülevaatamisel sulgemise rahastamisega tegeleva rühmaga.

6. Kui seda ei ole juba tehtud, peaksid liikmesriigid asutama või määrama riigiasutuse, kes suudab esitada eksperdiarvamusi fondihaldamise ja sulgemise kulude küsimustes. Nimetatud asutus peaks olema rahastajatest sõltumatu.

Riigiasutus peaks igal aastal üle vaatama kogutud rahalised vahendid ja korrapäraselt vähemalt iga viie aasta tagant sulgemise kulude hinnangud. Mahajäämus vahendite kogumisel võrreldes arvutatud kuludega tuleb aegsasti likvideerida.

Liikmesriigid peaksid igal aastal esitama komisjonile eespool nimetatud riigiasutuse tegevuse kohta ettekande.

5. JAGU

SULGEMISFONDID

7. Tuumarajatiste käitajad peaksid moodustama sulgemiseks piisavad fondid, kasutades tulusid, mis saadakse tuumaenergiaalasest tegevusest projekteeritud töötamise ajal.

8. Aruka kasutamise asjakohase kontrolliga erifond võiks kõigi tuumarajatiste puhul olla eelistatud variant. Käesolevas soovituses ette nähtud riigiasutuse revisjon peaks tagama fondide õige haldamise ja kasutamise.

9. Uued tuumarajatised peaksid moodustama aruka kasutamise asjakohase kontrolliga sulgemise erifondid.

6. JAGU

SULGEMISE KULUDE HINDAMINE

10. Arvestades sulgemiseks kogutavate fondide erinevat kasutamist, tuleks tuumarajatise tehnilist sulgemist ja jäätmehooldust käsitleda eraldi ning arvutada nende kulud eraldi.

11. Tagamaks piisavate rahaliste vahendite olemasolu, tuleks kulusid kalkuleerida reaalselt olemasolevatest võimalustest heaperemeheliku valiku alusel ning käesolevas soovituses ette nähtud välise järelevalve ja riigiasutuse nõusoleku põhjal.

12. Iga kulude hinnang peaks olema koostatud konkreetse rajatise kohta ja põhinema parimatel olemasolevatel prognoosidel.

13. Kui sulgemisprojekti täitmisel selgub, et sulgemine läheb kallimaks, kui kinnitatud kuluarvutus ette näeb, peaks lisakulud katma käitaja. Seda aspekti tuleks väga hoolikalt käsitleda, kui käitaja tuumarajatise tegevuse ajal või pärast seda vahetub.

14. Tähelepanu tuleks pöörata ka ajaloolistel põhjustel erilahendusi vajavatele juhtumitele. Niisugune juhtumipõhine lähenemisviis peaks olema läbipaistev ning selles peaks kindlasti täielikult osalema ka käesolevas soovituses ette nähtud riigiasutus.

7. JAGU

SULGEMISFONDIDE KASUTAMINE

15. Rahalisi vahendeid tuleks kasutada üksnes sellel eesmärgil, milleks need on loodud ja hallatud. Seoses sellega tuleks tähelepanu pöörata läbipaistvusele. Kogu teave, mis ei ole seotud delikaatsete äriküsimustega, peaks olema avalik.

16. Varade investeerimiseks tuleks otsida kindlaid võimalusi, mis kindlustaksid fondi tasuvuse igal ajavahemikul.

17. Kuna käitaja ei saa mõjutada sihtotstarbelise välise sulgemisfondi haldamist, peab investeeringute väärtuse tagama riik, et piisavad vahendid oleksid vajaduse korral kättesaadavad ka sel juhul, kui investeeritud summa sõltumatul haldajal on selleks ajaks, kui vahendeid vaja läheb, tekkinud nominaalne kahjum. Sellisel juhul ei tohiks fonde täiendada investeeringu kahjumist suurema summaga.

[1] Nõukogu 2. detsembri 1999. aasta määrus (Euratom) nr 2587/1999, milles määratletakse investeerimisprojektid, millest tuleb komisjonile teatada vastavalt Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklile 41, (ELT L 315, 9.12.1999, lk 1) ja komisjoni 23. juuli 2003. aasta määrus (Euratom) nr 1352/2003, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1209/2000, millega määratakse kindlaks Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artikliga 41, (ELT L 192, 31.7.2003, lk 15) ette nähtud andmete edastamise kord.

18. Kui ettevõttesisest fondi hallatakse oodatust halvemini, peaks käitaja vastutama, et vajaduse korral oleksid piisavad vahendid olemas.

19. Tuumarajatiste puhul, mille peamine eesmärk ei ole toodete ja teenuste müümine, tuleks sulgemise kavad ja eelarve koostada korralikult, et oleksid olemas rahalised vahendid nende ohutuks ja õigeaegseks sulgemiseks.

20. Eelarve planeerimist peaks kontrollima käesolevas soovituses ette nähtud riigiasutus. Kui nimetatud riigiasutus puudub, võivad liikmesriigid võetavate meetmete kohta küsida nõu komisjonilt.

Brüssel, 24. oktoober 2006

Komisjoni nimel

komisjoni liige

Andris PIEBALGS